

Kastrerede dyr i Naturnationalparkerne

Eller da EU overhalede Naturstyrelsens planer
Af Karen Schousboe, Etnolog
Januar 2023

Highland cow and cattle Photo 16043051. Ancient Cattle © Karelgallas. Dreamstime.com

Kortfattet notat om

Da EU overhalede Naturstyrelsen Af Karen Schousboe, mag. art etnolog

På dansk har vi et herligt ord: opdrætte. Hvis vi slår op i "Ordbog over det Danske Sprog" betyder ordet "opføde under rationel pleje og behandling; lægge til". I den "Danske Ordbog" defineres udtrykket som "avle, pleje og behandle dyr til de er voksne eller på anden måde parate til fx salg, slagtning eller udsætning". Ordet er afledt af "drætte", der betød at trække (heraf dræt, n. der i tidligere tid betød eksempelvis seletøj). Ligeledes sagde man om dyr i 1600-årene, at de var "bedrættet" det vil sige fodrede. (Kalkar). Om verbet "opdrætte" fortæller ordbogen os i øvrigt at det i løbet af det 19. Århundrede fortrængtes af ordet opdrage. Drage og drætte har samme proto-germanske rod.

Det fornøjelige ved dette gammel-danske ord er, at det optræder i en for naturde-
batten relevant EU-lovgivning, nemlig i forbindelse med EU's regelsæt, der ve-
drører registrering og mærkning af dyr mv. I dette skelnes mellem husdyr og vilde
dyr. I Artikel 4, st. 5 og 8 skelnes der således på dansk mellem "opdrættede" og

”vildtlevende”, hvorimod der på engelsk, tysk og fransk skelnes mellem dyr, der er ”kept”, ”gehalten” og ”détenus” og wild/wild lebende eller sauvages”.

I overensstemmelse hermed var det gældende regelsæt indtil marts 2021 (baseret på et regulativ fra 2014) at dyr, der blev ”holdt med henblik på opdræt” skulle øremærkes eller elektronisk mærkes indenfor 20 dage. Ifølge et konsolideret sammenskriv af reglerne fra april 2021 var disse regler ganske entydige. Blandt andet sløjfede kommissionen ved den lejlighed den gamle ”tyrefægterklau-sul”, der betød at dyr beregnet på at skulle optræde i forbindelse med kultur eller sport (museumsdyr og tyrefægtningstyre) ikke længere var undtaget.

Lex hjortefarmene

Samtidig, dvs. i april 2021, vedtog kommissionen imidlertid en såkaldt delegeret forordning (EU 2021/520) der skulle afklare forholdene i forbindelse med ”sporbarheden af visse opdrættede landdyr”, mere specifikt kendt som regulativet vedrørende hjortefarme. Som nogle måske vil huske betød dette regelsæt, at en lang række hjortefarme måtte opgive deres forretning. Det lader sig nemlig ikke sådan gøre at øremærke eller elektronisk tage hjorte, hvilket forordningen krævede. Dog specificeredes ved samme lejlighed at dette ikke skulle gøres gældende, hvis hjortedyrene blev opdrættet under ekstensive forhold, ikke var vant til regelmæssig kontakt med mennesker og at området, hvor dyrene holdtes, var sikret en høj grad af isolering af dyrene, samt endelig at det ikke gik ud over dyrenes sporbarhed. I så fald kunne medlemsstaterne – hedder det – undtage operatører fra mærkningspligten indtil dyrene var ni måneder gamle.

Det interessante er nu at samme regelsæt i samme regulativ fra 2021/520 blev indført i forbindelse med ekstensive hold af ”opdrættet kvæg”. Og endda med en yderligere tilføjelse, nemlig at de enkelte medlemsstater kunne ”begrænse den tilladelse, der var omhandlet i første afsnit, til bestemte geografiske regioner eller bestemte arter eller racer af opdrættet kvæg.” (Artikel 13).

Hvorfor er det interessant? Jo, det er det naturligvis fordi Kommissionen herved gav mulighed for at Danmark kunne gå ind og give dispensation for mærkning i de første ni måneder af et opdrættet dyrs levetid i bestande, der forventedes at leve vilde og frie liv i naturparker med et mere eller mindre vildt tilsnit. Det kræver ikke megen fantasi at forestille sig at disse regler kunne bruges til også at dispensere i natursammenhænge, hvor kvæg manifest netop ikke vil holdes med henblik på at opdrættes, men bare leve – dvs. i såkaldte rewilding-sammenhænge. Og hvor kvæget derfor ikke længere kan siges at ”opdrættes” eller ”holdes”, men bare forventes at ”leve”.

Projektplanerne for Fussingø og Gribskov

Det interessante er nu, at denne mulighed for at give dispensation ikke fremgår af de to første projektforslag, der blev udarbejdet for de nye Naturnationalparker i Fussingø og Gribskov i efteråret 2020 og første kvartal af 2021. Og som efter intern drøftelse i forligskredsen begge blev sendt i høring den 28. april 2021 (dvs. efter at det nye EU-regulativ blev vedtaget).

Af begge projektbeskrivelser - og den senere godkendte tekst - fremgår det tværtom, at man her endte med at arbejde med at foreslå udsættelsen af stude og valakker, dvs. kastrerede dyr med specifik henvisning til at dette af EU fastsatte krav, var uundgåeligt.

I projektet for Fussingø står der således, at der "i Naturnationalpark Fussingø etableres helårsgræsning som udgangspunkt uden tilskuds fodring i form af samgræsning mellem kreaturer (stude), kron dyr og rådyr. Kron dyr og rådyr vil leve i bestande med naturlig reproduktion. Gældende og kommende regler i lovgivningen for mærkning af kreaturer medfører, at både voksne dyr og afkom skal mærkes med fx øremærker eller anden identifikation inden for en fastsat periode. Fødevarestyrelsen oplyser, at der ikke kan dispenseres fra dette krav [min fremhævelse]. Naturstyrelsen vurderer, at det ikke vil være muligt at lokalisere og mærke kalve på så store og varierede arealer, som naturnationalparken omfatter. Arealerne er tillige, for en stor del, skovbevoksede med tæt skov og krat samt meget fugtige områder, hvilket vanskeliggør lokaliseringen yderligere. Kreaturer holdes derfor i ikke reproducerende bestande, og får således ikke afkom (stude, kvier eller goldkøer). Påvirkning af biodiversiteten vil i vid udstrækning være den samme. Endelig kan fravalget af tyre og kalve mindske en evt. utryghed hos nogle af brugerne."

I planen for Gribskov står tilsvarende at læse. Her er yderligere tilføjet følgende kommentar: "Kreaturerne skal være af en robust og rolig race, og der planlægges at have en ikke reproducerende bestand bestående af stude – evt. suppleret med kvier".

Hvis vi her ser bort fra brugen af ordet "race" i regi af Naturstyrelsen, der burde operere med ordet "varietet", som er den rette biologiske term, afslører teksten et pudseløjt forhold. Så vidt forløbet lader sig rekonstruere uden at bede om aktindsigt må der være tale om at Naturstyrelsen i det sene efterår 2020 indhentede en udtalelse fra Fødevarerministeriet vedrørende det lovlige i at have umærkede dyr gående i de fremtidige naturnationalparker.

Desværre tog Fødevarestyrelsens svar ikke højde for at EU's regelsæt blev ændret i april. Tværtom udtalte man (skriver Naturstyrelsen) at det regelsæt, beslutnin-

gen beroede på, ikke kunne forventes ændret i fremtiden. Ligeledes overvejede man heller ikke om de dyr, der kunne tænkes udsat i de fremtidige naturnationalparker overhovedet kunne betragtes som dyr til opdræt, når man betænker at dyrene på intet tidspunkt påtænkte at blive "høstet". På intet tidspunkt tog Fødevarestyrelsen opgaven på sig at reflektere over hvad "opdrættede" dyr i en EU-sammenhæng egentlig betyder – hvilket naturligvis er dyr der er opdrættet med henblik på at ende på spisebordet eller som avlsdyr. Men sådanne dyr har der jo aldrig været tale om skulle udsættes i de fremtidige NNP'er. Og så – i april 2021- blev det på trods af fødevarestyrelsens forudsigelser endda pludseligt muligt at udsætte opdrættet kvæg, der ikke var mærkede før efter ni måneder.

Desværre fik Naturstyrelsen vist aldrig besked herom. I hvert fald har det (endnu) ikke givet anledning til en genovervejelse af teksten i projektplanerne, der således på dette område ikke er i overensstemmelse med gældende lovgivning.

Og snart går man i gang med at kastrere de mange dyr...

Karen Schousboe
02.02.2023

De relevante kilder:

REGULATION (EU) No 653/2014 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 15 May 2014 (Document 32014R0653) amending Regulation (EC) No 1760/2000 as regards electronic identification of bovine animals and labelling of beef

<http://data.europa.eu/eli/reg/2014/653/oj>

Regulation (EU) 2016/429 of the European Parliament and of the Council of 9 March 2016 on transmissible animal diseases and amending and repealing certain acts in the area of animal health ('Animal Health Law')

<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/429/oj>

Consolidated text: Regulation (EC) No 1760/2000 of the European Parliament and of the Council of 17 July 2000 establishing a system for the identification and registration of bovine animals and regarding the labelling of beef and beef products and repealing Council Regulation (EC) No 820/97

<http://data.europa.eu/eli/reg/2000/1760/2021-04-21>

Commission implementing regulation (EU) 2021/520 of 24 March 2021 laying down rules for the application of Regulation (EU) 2016/429 of the European Parliament and of the Council with regard to the traceability of certain kept terrestrial animals

http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2021/520/oj

Offentlig høring af projektforslag for naturnationalparkerne Fussingø og Gribskov fra 28.04.2021 – 23.06.2021

<https://naturstyrelsen.dk/naturbeskyttelse/naturprojekter/naturnationalpark-gribskov/hoering-af-naturnationalparkerne-fussingoe-og-gribskov/>

Hvor ikke andet er angivet er fotos © Karen Schousboe